

Milan Božić

OSNOVNO OBRAĆANJE IDVORU 2021. GODINE

Dragi prijatelji, sve vas pozdravljam i zahvaljujem što ste i ove godine sa nama na Oktobarskim susretima gde govorimo o velikom Pupinu.

Susreti, kako znate, traju u kontinuitetu 42 godine. Za to vreme podeljeno je više od 21.000 Pupinove autobiografije, više od 1.500 učenika dobilo je Selakove novčane nagrade. Pupinove medalje primilo je preko 160 boraca za istinu o Pupinovoj veličini. Od najboljih boraca, Idvor je izabrao 18 za svoje počasne gradjane. Štampamo knjigu sa 142 do sada otkrivena Pupinova patenta.

Molio sam se Gospodu Bogu da Susreti prežive raspad Jugoslavije, da održimo tridesete, pa četrdesete. Gospod nam je bio naklonjen pa se pitam, da li ja to hulim na Boga, jer se i danas nalazim tu pred vama. Neće se Susreti ugasiti ni kada ode poslednji velikan Inovacijskog pokreta, kao sto su otišli **prof.Bošković, Mika Špiljak, Marjan Rožič, Koča Jončić, Selak, Dušan Čkrebić, Ante Marković, akademici Tomović, Marinčić, Zelenović, Hajdin** i da ne nabrajam..Naša zemlja iznedri uvek nove velikane, kao što je to danas **dr Vladimir Cizelj**, koji prepoznaju vrednosti onoga što radimo. Raduje me što je stasala nova generacija koja dobro zna sta znači Pupin i njegov Idvor za Srbiju, pa su nam pomogli da Beograd konačno dobije Pupinov spomenik, prema slici Paje Jovanovića.

Danas ću govoriti o Pupinovim vrednostima, posebno o njegovom **Putu u Inovacijsko društvo** na kome je počivao Inovacijski pokret u Jugoslaviji. Inovacijsko društvo, **preko koncepta oslanjanja na sopstvene snage,** gde su Tehnološke inovacije moćno sredstvo privrednog razvoja, i uz partnerske odnose pri transferu tehnologije i stranog ulaganja, udara zdrave osnove ekonomskom napretku

zemlje. Veliki je Pupinov doprinos i u rešavanju svetske ekonomske krize u timu Džona Kejnsova, koje je Amerika koristila u svom razvoju. Za života, Pupin je bio dobar sa mnogim američkim predsednicima, a Amerika ga nije zaboravila ni posle njegove smrti. U društvu je 1945. sa **Linkolnom, Tomasom Džefersonom** i drugim velikanima na brodu slavne *Američke ratne mornarice*. Amerika je 1958. za izuzetne nacionalne zasluge ustanovila *Pupinovu medalju* a na KU (Univerzitet Kolumbija) osnovana je *Pupinova laboratorija*. **Džon Kenedi** u svojoj poznatoj knjizi *Nacija emigranata* pominje Pupina, svetsku veličinu, kao ilustraciju za nastanak američke nacije.

Pupin je čovek sveta pa njegov sistem vrednosti analiziramo u sklopu sa svetskim poretkom, na globalnom nivou.

Raspadom Jugoslavije, sve temeljne vrednosti našeg društva su se brzo izgubile. Naš narod je kroz istoriju pretrpeo mnoge nesreće i velika stradanja, često praveći i sam greške. Povodom 100 godina od izbijanja I svetskog rata, 2014. , sva sredstva informisanja pišu o Gavrilu Principu, a niko ne pominje Mihajla Pupina, koga ceo svet poštuje, i kako on brani Srbiju da nije kriva za Sarajevski atentat i izbijanje rata. Jedan mali narod, dao je svetu i takve ljude koji su unapredili našu civilizaciju. Na čelu svih njih je **Mihajlo Idvorski Pupin**, svestrana ličnost, koju je krasio **najviši moral**. Bio je blag prema slabijima, kao i Selak, ali i ozbiljni kritičar samovolje moćnika. ***Došli su do zlata koje se znanjem kupuje, i takvo blago nesebično daruje.*** To su bili Božiji ljudi.

Pupin se 1906. suprostavio velikim malverzacijama oko izgradnje puteva u Norfolku i zamerio se lokalnim moćnicima. Republikanci ga zbog toga kandiduju na izborima za Senat države Konektikat. Oduševljeni građani su se ponosili, što će jedan tako ugledan Amerikanac biti u njihovom *Predstavničkom domu* u borbi protiv korupcije. Niko nije mogao da zamisli da će ga pobediti demokrata

zidar, koji je radio na izgradnji njegove kuće. Svi su bili šokirani. Izbori su bili pokradeni, a novine su svašta o tome pisale.

Pupin se na sve ovo gorko pokajao i rekao svojoj prijateljici Helen Dženkins: ***„Amerika je uvela MERITOKRATIJU 1881. posle ubistva predsednika Džejmsa Gorfilda, da samo obrazovani, najsposobniji i čestiti ljudi dobijaju posao u državnim ustanovama, bez obzira da li su republikanci ili demokrate. Ovde se oni svadjaju oko mene, a savest je pala na ispitu. Savest je taj unutrašnji glas koji svakog čoveka treba da upozori da ne čini zlo, jer neko sve to gleda. Tako mi i treba, šta će meni politika. Ja neću život zasnovan na lažima. Borio sam se osam godina, kao tigrica za svoje mladunče, kroz mučne sudske sporove, da dokažem da je višestruka telegrafija moj patent. Ja se bavim prirodom, ona je najbolja učiteljica života, i nikad nas neće odvesti na stranputicu, kao politika. Priroda je vodjena pravdom i beskrajnom ljubavlju Stvoritelja za sve ljude i ne okleva da kazni one koji ne poštuju njene zakone, u borbi za bolji život ljudi.“***

U Prvom svetskom ratu, Pupin se kao veliki patriota zalagao da Srbija, kao pobednik, definiše svoje granice sa izlaskom na more, pa da onda stvara novu državu. Bila je podrška saveznika, koji su predlagali više varijanti, da Srbiji pripadne deo mora, kao francuski predlog, ***od ušća Neretve do Drača***. Nažalost, Pašić i Pupin nisu uspeli da ubede kralja Aleksandra da se za to zalaže na pregovorima u Parizu.

Nešto više od 55 godina posle Pupinove smrti, raspala se država za koju je verovao da će u njoj biti *slobodan i srećan* njegov narod i svi Južni Sloveni. Umesto sreće, raspad zemlje doneo je mnoge nesreće i nagli pad moralnih vrednosti; dolazi do izražaja pohlepa kod ljudi *čija žedj za vlašću i ličnim bogaćenjem* dostiže nevidjene razmere. **Tako je najviše stradao obrazovni i privredni sistem.**

Obrazovanju smo naneli nepovratnu štetu *privatnim Univrzitetima*. Danas, štetu nanose agresivni rijaliti programi koji se emituju na televizijama sa nacionalnim frekvencijama, pa nije čudo što ima pojava da se diplome, pa i doktorati kupuju, što se nije moglo zamisliti u Pupinovo vreme. **Privreda** je *stradala samim raspadom države*, jer su uništene brojne fabrike. Dodatno je oslabljena privatizacijom, koja je trebala da bude u funkciji ubrzanog razvoja i oživljavanja proizvodnje. Nažalost, bila je u ogromnom delu u funkciji ličnog bogaćenja. Preko noći, neki ljudi postaju milijarder, a na drugoj strani osiromašeni radnici, gde su mnogi ostali bez posla.

Zadnjih godina se pokušava nešto uraditi, ali neoliberalni koncept razvoja na globalnom nivou, *koji obrazovanju ne pridaje veliki značaj*, ne ide nam na ruku, a i mi se slabo snalazimo. Stvorili smo **poslovni ambijent privilegija** za strane investitore, što nije dobro. Plaćamo preskupu cenu otvaranja novih fabrika, često sa prljavim tehnologijama. Visoke subvencije države, uz jeftinu radnu snagu, gde se često krše čak i radnička prava. Osvetilo nam se što zanemarujemo **koncept oslanjanja na sopstvene snage**. Pre svega, mislimo na transparentnost i poslovni ambijent sa domaćim investicijama, bez restriktivnih klauzula pri stranom ulaganju i transferu tehnologije. To su pretpostavke za stvaranje uslova da do izražaja dodju **naši kreativni radnici- inovatori**, posebno u neposrednoj proizvodnji. Oni stvaraju inovacijski dohodak i uz stimulatívno nagrađivanje radnika **postavljamo zdrave temelje privrednom razvoju**. Tako su se razvijale najjače ekonomije sveta i zato imaju visok životni standard.

Nije uvek bilo tako loše za siromašne zemlje na globalnom nivou kao danas, kada obeležavamo 60 godina od kako su Jugoslavavija, Egipat i Indija osnovali *Nesvrstani pokret*. On je stvorio TREĆI SVET, Grupu 77 zemalja u razvoju, koje su imale ogroman uticaj u UN. Sedamdesetih godina prošlog veka, Periklovo doba Jugoslavije, kada je započeto izučavanje Pupinovih vrednosti, bili su daleko pravedniji

medjunarodni ekonomski odnosi, upravo zahvaljujući nesvrstanim i Grupi 77. Vladali su tada partnerski odnosi pri stranom ulaganju a ne subvencije države i preko 10 hiljada evra za jedno radno mesto. ***Nije lek, od koga zavisi život, mogao da košta više miliona dolara, kao danas.***

Jugoslavija, kao jedan od lidera nesvrstanih zemalja imala je veliki ugled u UN koje su preko svojih specijalizovanih organizacija, UNCTAD i WIPO štatile interese siromašnih zemalja od samovolje transnacionalnih kompanija. Kompanije, zloupotrebljavaju patentni monopol, oživljavaju Čerčilovu filozofiju, kojoj se se suprostavljali Bendžamin Ruzvelt i Vili Brant da će razvijene zemlje zadržati kolonijalne odnose preko tehnologije. UNCTAD je doneo medjunarodni ***KODEKS ponašanja o transferu tehnologije***, koji je ograničio delovanje moćnih kompanija. WIPO je radio na reviziji ***Medjunardnog patentnog sistema u korist zemalja u razvoju***. Ekspertski tim UN, koji je vodila naša zemlja, uradio je pored ova dva dokumenta i ***Tipski zakon o patentima*** koji efikasno štiti privredu siromašnih zemalja. Kina, koja se tada otvarala prema svetu, maksimalno je koristila ***Jugoslovenski Inovacijski pokret*** za svoj ekonomski razvoj koja je danas druga ekonomija u svetu.

Moćne svetske kompanije gonjene ekstraprofitom, vrše pritisak na svoje vlade, koje stvaraju ***paralelne organizacije*** sa tendencijom da se ukine i UNCTAD i revizija Pariske konvencije. U prvom redu se misli na ***Opšti medjunarodni ugovor o carini i trgovini***, GATT (Klub bogataša). GATT je vrlo brzo izborio ***usvajanje TRIPS-a (Trgovački aspekti intelektualne svojine)***. Praktično to znači da će se bogate zemlje baviti intelektualnim radom a siromašne kopanjem rude i manuelnim radom. TRIPS je omogućio, izmedju ostalog, da i lek može da košta milione dolara, što se kosi sa elementarnim ljudskim i hrišćanskim vrednostima.

Najveći borac za ljudska prava dvadestog veka, **Nelson Mandela**, koji je proveo preko 30 godina u zatvoru, kao predsednik Južnoafričke unije, suprostavio se TRIPS-u. Njegova zemlja ima 5 miliona zaraženih od side, koja ignoriše TRIPS, i Bajerove patente, po monopolskim cenama. Mandela kupuje daleko jeftiniji lek u Brazilu, svesno kršeći međunarodne propise. **Tuže ga 49 svetskih kompanija** i on ne sme da izadje van svoje zemlje jer će biti uhapšen. Slavi svoj devedeseti rodjendan, na koji dolazi američki predsednik Džordž Buš Stariji, i ubrzo nakon toga povukle su se sve tužbe protiv njega. To je mogao samo Mandela, kao nekad Pupin, koji se uvek borio za čoveka i suprostavljao se svakoj vrsti samovolje i monopola.

Pupin je, pored svega ovoga, posebno cenio umetnike, pomagao je mnoge slikare i pesnike, koji su razumeli njegove vrednosti. Sa žarom je čitao rodoljubive pesme, ***Milutina Bojića, Vladislava Petkovića DISa, Aleksu Šantića, a najviše Vojislava Ilića Mladjeg***, čiji stihovi (*Neznani tudjinče, kad slučajno mineš; pored ovog svetog zajedničkog groba....*) krase Mauzolej na Srpskom vojničkom groblju u Solunu. *Malo se zna* da je Pupin preko **Stanoja Stanojevića**, iako je sve bilo tajno, odigrao *presudnu ulogu* da se ti stihovi nadju na Zejtilniku.

Evo kako pesnik peva o zdravom Pupinu:

*„ Postigao je nebeske visine,
A nije ni ohol ni gord;
Jer shvata svu bednu sićušnost svakoga čoveka,
I ogromnost onoga što se zove Bog.“*

a kako pati dok je u bolnici:

*„O, silni Bože, dobri Oče,
Kako si samo mogao dati,
Da onaj što je radost sejo,
Bolestan strada i da pati? “*

H V A L A V A M

FONDACIJA “MLADEN SELAK”

OKTOBARSKI SUSRETI – IDVOR 2021.

Osnovno izlaganje

MENJAJMO SRBIJU PUPINOVIM SISTEMOM VREDNOSTI

Autor: Milan Božić, patentni ing.

9. oktobar Idvor